

Διδαγμένο Κείμενο

A.

1 Σ, εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί·

2 Λ, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν·

3 Σ, «Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις».

4 Λ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα

5 Σ, ἄνευ ἀρετῆς [...] ἐδωδὴν χεῖριστον

B1. Στον μῦθο του Προμηθέα που διηγείται ο Πρωταγόρας, παρουσιάζεται ο Δίας να παρεμβαίνει για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους στέλνοντας στους ανθρώπους με τον Ερμή τα συστατικά στοιχεία που θα τους επέτρεπαν να αποκτήσουν την πολιτική αρετή, δηλαδή την αιδώ και τη δίκη. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η λέξη δίκη δεν χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας. Βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία· δίκη: το ορθό, το δίκαιο. Κατά προέκταση, η δίκη δηλώνει εδώ την έμφυτη αντίληψη για το σωστό, το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Χάρη στην προσφορά της δίκης οι άνθρωποι μαθαίνουν να υπακούνε σε δεσμεύσεις της συμπεριφοράς τους ώστε να επιτυγχάνεται η συνοχή της πολιτικής κοινωνίας. Επιπρόσθετα, χάρη στη δίκη διαμορφώνονται σχέσεις φιλίας ανάμεσα στους πολίτες που επιτρέπουν την αгаσθή συνεργασία τους. Με το ίδιο νόημα χρησιμοποιείται η λέξη και στο απόσπασμα από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη. Στο χωρίο «ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν» παρουσιάζεται η ιδέα πως η δικαιοσύνη είναι τρόπος οργάνωσης της πολιτικής κοινωνίας. Τονίζεται μάλιστα από τον φιλόσοφο η σημασία που έχει η δικαιοσύνη για τη συγκρότηση της πολιτικής κοινωνίας, εφόσον αυτή αποτελεί συστατικό στοιχείο της πόλης και εξασφαλίζει την τάξη και τη συνεργασία μέσα στην πολιτική κοινωνία. Η δικαιοσύνη είναι συγχρόνως ατομική και κοινωνική αρετή που επιτρέπει στον άνθρωπο να πράττει με γνώμονα τους γραπτούς νόμους της πολιτείας, να δείχνει σεβασμό στους άγραφους νόμους και να ζει σύμφωνα με την κοινωνική ηθική της πόλης. Η δικαιοσύνη είναι ταυτόχρονα και θεσμός της πολιτείας που κατοχυρώνει την τήρηση του δικαίου μέσα στην πόλη και δημιουργεί συνθήκες αλληλεγγύης και συνοχής.

Γ. Η λέξη **κόσμος** στο αρχαίο κείμενο έχει την έννοια «τάξη, στολίδι» ενώ στα Ν.Ε. σημαίνει «πλήθος κόσμου, κοινότητα, σύμπαν, περιβάλλον». Π.χ.: Στη διάρκεια των Σταυροφοριών δύο κόσμοι συγκρούστηκαν με αφορμή τις θρησκευτικές δοξασίες.

Η λέξη **δεσμοί** στο κείμενο έχει την έννοια «στενές σχέσεις» και με παρόμοια έννοια απαντά στα Ν.Ε.: «σύνδεσμος» αλλά και διαφοροποιημένη «μέσο φυλάκισης». Π.χ.: Συνδέονται με δεσμούς αίματος και ακατάλυτη φιλία.

Η λέξη **ιδιώτης** στο κείμενο έχει την έννοια «απλός πολίτης». Σήμερα έχει την ίδια έννοια και είναι και όρος της ψυχιατρικής για να περιγράψει το άτομο που πάσχει από

ιδιωτεία. Π.χ.: Κάθε ιδιώτης έχει αναφαίρετα ατομικά δικαιώματα που αφορούν τη ζωή του και την ελευθερία του.

Η λέξη **δημιουργός** στο αρχαίο κείμενο εννοεί τον «τεχνίτη» ενώ στα Ν.Ε. αναφέρεται στον πλάστη, τον αίτιο, τον θεμελιωτή. Π.χ.: Συνελήφθη ο δημιουργός των επεισοδίων.

Η λέξη **άνοσιώτατον** δηλώνει αυτόν που αντίκειται στους ηθικούς κανόνες, τον ανίερο. Την ίδια σημασία έχει και στα Ν.Ε. Π.χ.: Η συμπεριφορά αυτών που ήταν υπεύθυνοι για το κυλώνειο άγος άγγιζε τα όρια του ανοσιώτατου.

Δ. Σωκράτης → β, δ, ζ, η, θ

Πρωταγόρας → α, γ, ε, στ, ι

Ε. Στο Παράλληλο Κείμενο ο Σωκράτης, προκειμένου να αποδείξει ότι η πολιτική αρετή δε διδάσκεται, χρησιμοποιεί ένα επιχείρημα που στηρίζεται στον δημόσιο βίο των Αθηναίων. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει τον τρόπο λειτουργίας της αθηναϊκής εκκλησίας του δήμου όπου για τα ειδικά θέματα μιλούσαν μόνο οι αντίστοιχοι εξειδικευμένοι τεχνίτες ενώ για ζητήματα πολιτικής μιλούσαν όλοι, ανεξαρτήτως επαγγέλματος, οικονομικής κατάστασης ή καταγωγής. Στην πραγματικότητα, ο φιλόσοφος αναφέρεται στα δικαιώματα της ισηγορίας και της παρρησίας που επικρατούσαν στην αθηναϊκή δημοκρατία.

Ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει τη θέση που υποστήριξε ο Σωκράτης στην αρχή της συζήτησης και φαίνεται να τη δέχεται, αλλά να την ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο. Σύμφωνα με τον σοφιστή, το γεγονός ότι όλοι οι Αθηναίοι έχουν την πολιτική αρετή δεν σημαίνει ότι αυτή δε διδάσκεται, όπως υποστήριξε ο Σωκράτης, αλλά ότι είναι αναγκαία η ύπαρξή της για την οργάνωση κοινωνιών. Επίσης, δέχεται και αιτιολογεί την καθολικότητα και την αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής, και σε αυτή τη βάση στηρίζει το διδακτό της αρετής. Όπως φαίνεται στο επιμύθιο οι τεχνικές γνώσεις δε δόθηκαν σε όλους τους ανθρώπους και γι' αυτό ένας που κατέχει μία τέχνη, πχ. την αρχιτεκτονική ή την ιατρική, μπορεί να καλύψει πολλούς ιδιώτες. Έτσι αιτιολογείται γιατί οι Αθηναίοι επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να εκφέρουν γνώμη για ζητήματα τεχνικής ειδίκευσης. Αποψη του Πρωταγόρα είναι ότι η πολιτική αρετή δόθηκε στον άνθρωπο σ' ένα μεταγενέστερο στάδιο και όχι από την αρχή της δημιουργίας του. Αυτές τις δύο αξίες τις διαθέτει ο άνθρωπος ως ηθικές καταβολές και προδιάθεση. Για να γίνουν όμως κτήμα του και να φτάσει στην πλήρη κατάκτηση της πολιτικής αρετής πρέπει να καταβάλει προσπάθεια και αγώνα. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται, αλλά γίνεται κάτοχος της πολιτικής αρετής μέσα από μαθητεία σε αυτήν, δηλαδή με διδαχή και προσπάθεια. Σ' αυτό θα συντελέσουν οι φορείς αγωγής αλλά και οι νόμοι με τις ποινές και τις κυρώσεις τους.

Επομένως, οι δύο συνομιλητές συμφωνούν στο τι γίνεται στην αθηναϊκή εκκλησία του δήμου αλλά το ερμηνεύουν διαφορετικά. Για τον Σωκράτη το γεγονός ότι μιλούν όλοι για τα πολιτικά θέματα αποδεικνύει ότι δε διδάσκεται η πολιτική αρετή. Αντίθετα,

για τον Πρωταγόρα, η τακτική των Αθηναίων αποδεικνύει την καθολικότητα της πολιτικής αρετής που όπως έδειξε ο μύθος υπάρχει στον άνθρωπο ως προδιάθεση και απαιτεί την εξάσκηση και τη διδασκαλία. Άρα, εμμέσως αποδεικνύεται και το διδακτό της πολιτικής αρετής.

Αδίδακτο Κείμενο ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εγώ βέβαια Σωκράτη, άκουγα και πριν να σε συναναστραφώ ότι εσύ δεν κάνεις τίποτα άλλο παρά ο ίδιος να απορείς και να κάνεις τους άλλους να απορούν. Και τώρα, όπως βέβαια μου φαίνεται, με γοητεύεις και με ποτίζεις με φάρμακα και με αποκοιμίζεις, ώστε να έχω γεμίσει απορία, και μου φαίνεσαι ότι είσαι εντελώς ίδιος, αν μπορώ να αστειευτώ, και στη μορφή και στα υπόλοιπα με την πλατιά τη θαλάσσια μουνδιάστρα. Γιατί και αυτή, αυτόν που κάθε φορά την πλησιάζει και την αγγίζει τον κάνει να μουνδιάζει κι εσύ κάτι τέτοιο μου έχεις κάνει [να μουνδιάζω]· γιατί στα αλήθεια εγώ βέβαια μουνδιάζω και στην ψυχή και στο στόμα και δεν βρίσκω τι να σου απαντήσω. Κι όμως μυριάδες φορές βέβαια έχω πει πάρα πολλούς λόγους για την αρετή και σε πολλούς, και πολύ καλά, όπως τουλάχιστον νόμιζα· τώρα όμως δεν έχω να πω τίποτα παραπάνω. Μου φαίνεσαι ότι καλά σκέφτεσαι που δεν ταξιδεύεις και δεν απομακρύνεσαι· γιατί αν κάνεις τέτοια πράγματα ξένος σε άλλη πόλη, γρήγορα θα σε έπιαναν ως μάγο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Βλέπε παραπάνω μετάφραση.

A2. Ο Μένωνας παρομοιάζει τον Σωκράτη με θαλάσσια μουνδιάστρα (τσούχτρα/μέδουσα) (νάρκη) γιατί όπως όταν κάποιος ακουμπά αυτή μέσα στη θάλασσα μουνδιάζει και χάνει τη δυνατότητα κινήσεων (και γάρ αύτη τὸν μὲν πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ), έτσι και ο Σωκράτης με τα λόγια του τον κάνει να τα χάνει και να μη μπορεί να απαντήσει (ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε [...] ἀποκρίνωμαί σοι). Σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα αυτός ο χαρακτηρισμός του Σωκράτη οφείλεται στο ότι ανασκεύασε όλους τους ορισμούς που προσπάθησε να διατυπώσει ο Μένων και φαίνεται πως στην αμηχανία του να απαντήσει προχωρά σε αυτό το ξέσπασμα με τον παράξενο χαρακτηρισμό.

B1. αύτη → ταύτης, τούτων

σὺ → σοῦ -σου, ὑμῶν

μοι, ἐμὲ → ἐμοῦ -μου, ἡμῶν

τοιούτων → τοιούτου, τοιούτων

τι → τινός - του, τινῶν

B2. ἀπορεῖς: → ἀπόρει

σκῶψαι: → σκώπτεις, ἔσκωψας

ἀπτόμενον: → ἡμμένον

εἰπεῖν: → (τὰ) εἰπόντα

ἐκπλέων: → ἐξέπλει

Γ1. μοι → δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα δοκεῖς

σκῶψαι → τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα δεῖ

ὁμοιότατος → κατηγορούμενο από το απαρέμφατο εἶναι στο εννοούμενο υποκείμενό του σύ

τᾶλλα → ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, αιτιατική αναφοράς στο ὁμοιότατος

τῆ νάρκη → ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο ὁμοιότατος

Γ2. Υπόθεση: εἰ γάρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης (δυνητική ευκτική)

Ο υποθετικός λόγος δηλώνει απλή σκέψη του λέγοντος

Αντίθετο του πραγματικού: εἰ γάρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ἐποίεις, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπήγου

Αόριστη επανάληψη στο παρόν: ἂν γάρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιῆς, τάχα ὡς γόης ἀπάγει (ἦ)